

Теоретично-практична підготовка та заключний етап екскурсії проводяться викладачем під час аудиторної роботи в навчальному закладі, інструктаж та безпосередньо проведення екскурсії здійснюється на підприємстві провідним фахівцем від виробництва.

Важливе місце під час проведення екскурсії в умовах виробництва має посідати питання техніки безпеки та охорона здоров'я [2], оскільки на швейних підприємствах використовується значна кількість технологічного обладнання та оснащення, яке, у випадку недотримання належних умов безпеки, може бути джерелом травмування студентів.

Підсумовування результатів екскурсійної роботи може здійснюватися у різних формах: – бесіди – під час якої викладач з'ясовує враження студентів від об'єкту, обговорює найважливіші етапи екскурсії; – конференції – під час якої студенти звітують щодо виконання запропонованих раніше завдань (проектів); – диспуту – під час якого студенти висловлюють власну позицію щодо побаченого та почутого тощо [1]. З метою актуалізації знань і професійного досвіду студентів доцільно використовувати зібраний ними на екскурсії матеріал під час виконання інших видів завдань, постійно звертатися до отриманих під час екскурсії знань.

Отже, екскурсія як один з видів організації навчально-виховного процесу займає важливе місце в системі підготовки майбутніх інженерів в галузі швейного виробництва. За умов якісної організації, грамотного проведення та результативного підсумовування сприяє реалізації дидактичного принципу зв'язку теорії з практикою, формуванню цілісної системи професійних знань студентів.

Список використаних джерел

1. Кречотень О. В. Екскурсія як вид навчальної діяльності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/4_SND_2011/Economics/2_79218.doc.htm
2. Інструкція щодо організації та проведення екскурсій і подорожей з учнівською та студентською молоддю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1341-14>

БРЕЦКО І. І.,
МОЛНАР І.В.,
Мукачівський державний університет, Україна

СУТНІСТЬ САМООЦІНКИ В ОСОБИСТІСНОМУ РОЗВИТКУ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Формування самооцінки в умовах навчальної діяльності потребує знання сутності самооцінки, її структури та функцій в особистісному розвитку.

Проблема пізнання людиною своїх внутрішніх можливостей, природи, сутності самооцінки, потребує усе більшої уваги представників різних наук, про що свідчать дослідження у філософії, психології, педагогіці. Автори справедливо зазначають, що, намагаючись оцінити себе, людина прагне зрозуміти, як оцінюють її оточуючі. Аналіз самооцінки через сутність «Я» відображений у роботах І. Беха,

Л. Виготського, С. Ілляш, І. Кона, О. Леонтєва, Г. Ліпкіної, С. Максименка, О. Онопрієнко, В. Століна, Г. Цукерман, І. Чеснокової, І. Шапошнікової та ін.

Учені в своїх роботах розглядають самооцінку як внутрішнє ядро особистості, як її свідомий початок, як згущення індивідуальної самосвідомості, як систему уявлень людини про себе [2].

Становленню самооцінки у різних видах діяльності присвячені дослідження зарубіжних педагогів і психологів Р. Бернса, А. Маслоу, К. Роджерса, З. Фрейда, Е. Фромм. Специфіка трактування особистості у зарубіжній психології і педагогіці, як правило, полягає в тому, що вона прямо проєктується на розуміння сутності самооцінки: вона або, як і особистість, визнається конфліктною, або розглядається як протиставлення справжнього і демонструвального уявлення про себе.

Самооцінка як особистісне утворення посідає чільне місце у загальному контексті формування особистості, її можливостей, здібностей, спрямованості, активності, суспільної значущості [3]

Питання самооцінки розглядаються у роботах Б. Ананьєва, Л. Божович, А. Захарової, І. Кона, Г. Ліпкіної, К. Роджерса та ін. Аналіз наукових праць показує, що зміст поняття «самооцінка» у розумінні авторів багато в чому збігається. У працях науковців самооцінка представлена як особистісне утворення, яке бере участь у регуляції поведінки і діяльності; як характеристика особистості, її центральний компонент, що формується за активної участі самої особистості і яка відображає своєрідність її внутрішнього світу.

У роботах К. Балютіної самооцінка пов'язується з рівнем вимогливості до себе і включається у структуру потреб людини [1, с. 25].

Поняття самооцінки К. Леонович розглядає як цінність, якою індивід наділяє себе в цілому й окремі сторони своєї особистості. Основу самооцінки складає система особистісних утворень індивіда, прийнятих ним як система цінностей. У роботах І. Ковалишина йдеться про самооцінку, як про «саморегуляції, що визначають напрям і рівень активності людини, її відношення до світу, інших людей, самого себе» [4, с. 48].

Існує декілька трактувань самооцінки: самооцінка – показник ступеня задоволеності собою; самооцінка – відношення успіху до вимог особистості; самооцінка – фіксація результату пізнання себе [5, с. 150].

Отже, самооцінка – це психічна система, що функціонує на різних рівнях. Людина виступає для самої себе як особливий об'єкт пізнання. Пізнання себе включене в ще більш широкий процес пізнання зовнішнього світу і здійснюється в безупинній взаємодії людини зі світом. Як складне психологічне явище самооцінка не може бути ізольованою від усіх інших проявів психічного життя людини: вона пов'язана з її мисленням, пам'яттю тощо.

О. Федоренко виділяє наступні шляхи оцінювання себе індивідом:

– оцінка зіставленням рівня домагань з об'єктивними результатами своєї діяльності;

– оцінка через порівняння себе з іншими. Оцінюючи себе, індивід свідомо або мимоволі порівнює себе з іншими з огляду не тільки на власні досягнення, але й на соціальну ситуацію в цілому; оцінка шляхом інтеріоризації чужих оцінок.

Виділяються два умовні рівні самопізнання. На першому рівні самопізнання здійснюється у межах відношення, «Я – інша людина». Якраз основну інформацію про себе людина одержує шляхом співвіднесення, порівняння самого себе з іншими людьми. На цьому рівні самопізнання виникають різноманітні образи себе і власної поведінки (у безпосередньому зв'язку із конкретною ситуацією). Відповідно на цьому рівні самопізнання знання про себе мають ситуативний характер. Найважливіші внутрішні прийоми самопізнання, що використовуються особистістю на даному рівні, самосприйняття та самоспостереження.

На другому рівні самопізнання відбувається у межах відношення Я – Я. Тут особистість в основному оперує готовими знаннями про себе, що були одержані у різний час і у різних ситуаціях. Це знання про себе узагальнюється й залежно від індивідуальних особливостей та індивідуалізованого перебігу самопізнання можна розрізнити більш чи менш глибокий, інтенсивний, розгорнутий процес пізнання самого себе. Найважливіший механізм даного рівня – самоосмислення та самоаналіз, що ґрунтується на самоприйнятті та самоспостереженні.

Самооцінка може бути адекватною, завищеною і заниженою. При сильних відхиленнях від адекватної самооцінки особистість може відчувати психологічний дискомфорт і внутрішні конфлікти. Сумніше за все те, що людина часто не усвідомлює дійсних причин цих явищ і шукає причини поза себе.

Здійснений теоретичний аналіз наявних у літературі даних дає підстави стверджувати, що самооцінка є складним структурним утворенням, що виступає в різних формах і видах. Будучи включеною в усі види діяльності людини, самооцінка є невід'ємною рисою особистості і самосвідомості.

Список використаних джерел

1. Балютіна К. Засоби формування у школярів самооцінних суджень / К. Балютіна // Початкова школа. – 2004. – №7. – С. 25 – 26.
2. Демиденко В. К. Самореалізація: сутність, становлення, розвиток / В. К. Демиденко // Педагогіка і психологія. – 2004. – №2. – С. 31–36.
3. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос [та ін.]; [за ред. І. А. Зязюна]. – 2-ге вид. допов. і переробл. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с.
4. Ковалишин І. В. Самооцінка школярів молодшого шкільного віку (порівняльна характеристика) / І. В. Ковалишин // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. – Х. : [б. в.], 2011. – №959. Серія «Психологія». – С. 47–51: іл. – Бібліогр.: с. 51.
5. Мудрик А. В. Личность школьника и ее воспитание в коллективе / А. В. Мудрик. – М., 1983. – 96 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>